

A Fővárosi Ítéltábla Dr. ... ügyvéd ... által képviselt felperes neve(felperes címe) felperesnek Dr. ... jogtanácsos által képviselt alperes neve(alperes címe) alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2013. április 16-án kelt 25.G.40.298/2013/10. számú ítélete ellen a felperes részéről 11. sorszámon benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja, és megállapítja, hogy a peres felek között 2006. november 21. napján az számú közjegyzői okiratba foglaltan létrejött ingatlan jelzálogjoggal biztosított deviza-alapú általános jelzálogkölsön szerződésnek az alperest egyoldalú szerződés-módosításra feljogosító II. fejezet 10.4 pontja tisztességtelen és ezért semmis, a felperesre nézve a kölcsönszerződés megkötésétől kezdve nem jelent kötelezettséget;

kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 45.000 (Negyvenötezer) forint + áfa együttes első- és másodfokú perköltséget, továbbá az államnak külön felhívásra 36.000 (Harminchatezer) forint kereseti és 48.000 (Negyvennyolcezer) forint jogorvoslati illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes 2012. augusztus 24-én előterjesztett, utóbb pontosított, módosított keresetében a Ptk. 205/A. §-ára, 205/B. §-ára, 209. §-ára, 209/A. §-ára, a Hpt. 210. §-ára, a 18/1999. Korm. rendelet 2. § d) pontjára alapítva, a 2/2011. (XII.12.) PK véleményben, a 2/2012. (XII.10.) PK véleményben, a 93/13/EGK irányelvben, valamint az Európai Bíróság C-472/10. és C-472/11. számú ítéletében foglaltakra is utalva azt kérte, a bíróság állapítsa meg, hogy semmis és a szerződés megkötésétől kezdődően a felperesre nézve nem jelent kötelezettséget az alperessel 2006. november 21-én közjegyzői okiratba foglaltan létrejött deviza alapú általános

jelzálog kölcsönszerződés II. fejezet 10.4. pontjában foglalt, az alperest egyoldalú szerződésmódosításra feljogosító azon szerződési feltétel, amely szerint „A Hitelező a kölcsön II. ügyleti kamatlábát az egyes kamatperiódusok fordulónapján, a kezelési költség mértékét pedig az egyes ügyleti évek fordulónapján jogosult egyoldalúan megváltoztatni. A módosított kamatmérték meg kell egyezzen az érintett fordulónapokon érvényes, a hitelező lakossági hiteltermékek kondícióira vonatkozó Hirdetményében (a továbbiakban: Hirdetmény) jelen hiteltípusra közzétett mértékkel. A Hitelező a kamatnak és a kezelési költségnek az Adós számára kedvezőtlen változására azonban kizárólag az alábbi feltételek valamelyikének beállta esetén jogosult: a Hitelező által kibocsátott jelzáloglevelek kamatának emelkedése; az éven túli lejáratú állampapírok hozamának emelkedése; tőke- és pénzpiaci kamatlábak emelkedése; a jegybanki alapkamat emelkedése; a bankközi hitelkamatok emelkedése, a kezelési költség tekintetében pedig a Hitelező jelzáloglevél kibocsátásának vagy forgalmazásának költségei emelkedése.” A kereseti előadás szerint a keresettel támadott, az alperessel a szerződéskötést megelőzően egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel azért tisztességtelen, mert az alperest úgy jogosítja fel egyoldalú szerződésmódosításra, hogy a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben a jóhiszeműség követelményével ellentétben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a felperes mint fogyasztó kárára (93/13/EGK irányelv 3. cikk (1) bekezdése), tekintettel arra is, hogy a kölcsön folyósításához az alperesnek semmiféle devizaforrást nem kellett igénybe vennie, így az alperesre nézve az árfolyamváltozás semmiféle többletterherrel nem járt.

Tisztességtelen a keresettel támadott szerződési feltétel azért is, mert nem felel meg a 93/13/EGK irányelv preambulumban, továbbá 3. cikkében foglalt azon követelményeknek, hogy egyszerű, egyértelmű, érthető megfogalmazással lehetőséget biztosítson a fogyasztónak arra, hogy e feltétel ismeretében előre láthassa a másik fél szolgáltatásához kapcsolódó díjak jövőbeni várható módosulását. Felperesnek „a szerződésben tett CHF jelölés folytán” a szerződéskötéskor csak arról volt tudomása, hogy azért kap a kölcsön felvétele időpontjában alacsonyabb kamatozású hitelt a forint alapú hitelhez képest, mert később a törlesztő részletek fizetési időpontjában a törlesztő részletek nagysága függ a forint/svájci frank árfolyamtól, valamint a svájci frank jegybanki alapkamatától.

A támadott szerződési feltétel továbbá a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 6. pont g) pontjában foglaltakra figyelemmel azért is tisztességtelen, mert a szimmetria elvét megsértve, csak a körülmények felperes mint fogyasztó számára hátrányos hatásainak áthárítását teszi lehetővé. A felperesnek kedvező változás hatásainak a felperes javára történő érvényesítését ugyanakkor kizárja.

A 18/1999. (II.5.) Korm. rendelet 2. § d) pontjára, a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 6. pont f) pontjára és a 93/13/EGK irányelv 3. cikk (3) bekezdésére figyelemmel a keresettel támadott szerződési feltétel azért is tisztességtelen, mert a körülmények hátrányos megváltozásának következményeit anélkül hárítja át a felperesre, hogy biztosítaná számára az azonnali hatályú felmondás lehetőségét.

A 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 9. pont a) pontjára és az Európai Bíróság C-472/11. számú ügyben hozott ítélete 2. pontjában foglaltakra utalva a felperes

hangsúlyozta, a bíróságnak hivatalból kell észlelnie a per tárgyává tett szerződési feltétel érvénytelenségét, ha az a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható, a per tárgyát képező igény alapjául szolgáló szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelése körében pedig a bíróságnak a szerződés minden egyéb feltételét figyelembe kell vennie.

A keresettel támadott, a Ptk. 209. §-a szerint tisztességtelen, ezért a 209/A. § értelmében semmis feltételnek a 93/13/EGK irányelv 6. cikke (1) bekezdésében foglaltak szerinti mellőzése esetén is teljesíthető a szerződés, mert a felperes fizetési kötelezettsége a svájci frankra irányadó, a ... Nemzeti Bank által megállapított kamatok alkalmazásával meghatározható. A támadott feltétel ezért kihagyható a szerződésből, a szerződés anélkül is köti a feleket.

Felperes továbbá állította, az alperes üzletszabályzatát sosem látta, az általános szerződési feltételeket nem ismerte, az azokat tartalmazó okiratokat nem írta alá, így a Hpt. 210. § (1) bekezdése szerinti kötelező írásbeli alakban létrejött megállapodás hiányában az általános szerződési feltételek nem váltak a szerződés részévé.

Arra nézve, hogy az alperes részéről a kölcsön folyósítására devizaforrás igénybevétele nélkül került sor, a felperes indítványozta **...-nak**, az ... felügyelőbizottsági tagjának tanúkénti meghallgatását egy rádióinterjúban tett nyilatkozatára hivatkozással.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Elsősorban arra hivatkozott, a keresettel támadott szerződési feltétel a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésnek minősül, ezért a szerződéskötés időpontjában hatályos Ptk. 209. § (4) bekezdése - a jelenlegi 209. § (5) bekezdés - értelmében arra a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók.

A perbeli szerződés megkötése időpontjában hatályos Hpt. 210. § (3) bekezdése továbbá feljogosította a pénzügyintézeteket arra, hogy a kölcsön ügyleti kamatát egyoldalúan megemeljék. A keresettel támadott szerződési feltétel maradéktalanul megfelel a Hpt. 210. § (3) bekezdés szerződéskötés időpontjában hatályos kógens rendelkezéseinek, ezért a szerződéskötés időpontjában hatályos Ptk. 209. § (5) bekezdése - jelenlegi 209. § (6) bekezdése - szerint nem minősülhet tisztességtelennek.

Az alperes azt is hangsúlyozta, a keresettel támadott szerződési feltétel a Hpt. 210. § (3) bekezdésének változására figyelemmel csak 2009. augusztus 1-ig volt hatályban, ezt követően a 153/2009. (VII.23.) Korm. rendelet 3. §-ában foglaltakkal összhangban nem az egyedi kölcsönszerződés, hanem az üzletszabályzat tartalmazta az egyoldalú módosításra okot adó feltételek (oklista) részletes leírását. A Hpt. módosítása, illetve az ún. magatartási kódex elfogadása következtében 2010. január 1-től kezdődően az oklista ismételten megváltozott, a módosult oklistát ugyancsak az üzletszabályzat tartalmazza.

Az alperes véleménye szerint a keresettel támadott szerződési feltétel egyebekben nem tisztességtelen, mert nem zárja ki a fogyasztó javára történő szerződésmódosítás lehetőségét, ezért nem sérti a szimmetria elvét. A szimmetria elvének esetleges sérelme felperes szerint azért sem eredményezheti a támadott

szerződési feltétel tisztességtelenségét, mert az elvet a Hpt. 2010. január 1. napjától vezette csak be.

Az azonnali hatályú felmondás lehetőségének hiányára tekintettel sem állapítható meg a támadott szerződési feltétel tisztességtelensége, mert az üzletszabályzat I.14. pontjában foglaltak szerint felperest a szerződés lejáratá előtt megilleti az a jog, hogy előtörlesztéssel megszüntesse a szerződést, ami lényegében a felmondással azonos jogkövetkezményekkel jár. A szerződési feltétel tisztességtelensége az azonnali hatályú felmondás hiányában továbbá azért sem állapítható meg, mert az egyoldalú szerződésmódosításhoz kapcsolódó felmondási jogot a Hpt. 2009. augusztus 1. napjától, illetve 2010. január 1. napjától vezette csak be, így ezek a rendelkezések a hatálybalépésük előtt létrejött perbeli szerződésre nem irányadóak.

Az alperes egyebekben vitatta azt is, hogy a felperes által hivatkozott irányelv rendelkezései a nemzeti bíróságok előtt folyó peres eljárásokban közvetlenül alkalmazhatók lennének.

Az elsőfokú bíróság 2013. április 16-án meghozott 25.G.40.298/2013/10. számú ítéletével a keresetet elutasította, továbbá úgy rendelkezett a felmerült 36.000 forint kereseti illetéket a Magyar Állam viseli.

Az ítélet indokolása szerint a perbeli kölcsönszerződés III.15.6. pontjában a felek rögzítették, hogy a szerződés aláírását megelőzően az alperesi üzletszabályzat átadása megtörtént, azt a felperes megismerte és elfogadta, ezért a Ptk. 205/B. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel a felperes állításával szemben az volt megállapítható, hogy az üzletszabályzat a szerződés részévé vált.

A keresettel támadott szerződési feltétel tisztességtelenségének vizsgálatát kizáró, az alperes által állított körülmények fennálltát az elsőfokú bíróság nem találta megállapíthatónak. Ezzel összefüggésben kifejtette, e feltétel nem minősül a fő szolgáltatást megállapító, illetőleg a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányát meghatározó kikötésnek, ezért a szerződéskötéskor hatályban volt Ptk. 209. § (4) bekezdése nem szolgálhat alapul tisztességtelensége vizsgálatának mellőzésére. A Ptk. szerződéskötéskori 209. § (5) bekezdése alapján pedig a perbeli szerződési feltétel tisztességtelenségének vizsgálata azért nem mellőzhető, mert e jogszabályi rendelkezés kizárólag az olyan feltétel tisztességtelenségének vizsgálatát zárja ki, amely tartalmát jogszabály kimerítően (taxative) meghatározza, ugyanakkor a perbeli szerződés megkötése időpontjában nem volt olyan jogszabályi rendelkezés, amely a támadott feltétel tartalmát meghatározta volna.

A per tárgyát képező szerződési feltételek tisztességtelenségének vizsgálatával összefüggésben az elsőfokú bíróság mindenekelőtt rögzítette, az irányelv mint uniós jogi norma közvetlen alkalmazására a tagállami bíróság előtti konkrét jogvitában kizárólag akkor kerülhet sor, ha a tagállam elmulasztotta az irányelv rendelkezéseinek átültetését, ezért a tagállami jogszabályok ellentételesek az irányelv előírásaival. A perbeli esetben azonban a felperes által hivatkozott 93/13/EGK irányelv 3. cikk (1) bekezdésének megfelelő rendelkezést a Ptk. 209. § (1) bekezdése tartalmazza, míg az irányelv 6. cikkében foglaltak a Ptk. 209/A. § (2) bekezdésében kerültek rögzítésre, így az irányelv rendelkezései közvetlenül nem alkalmazhatók.

Az elsőfokú bíróság a keresettel támadott szerződési feltétel és a szerződés további rendelkezéseinek vizsgálata alapján azt állapította meg, a szerződés nem zárja ki a felperes javára történő egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét, megalapozatlanul hivatkozik ezért felperes a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 6. g) pontjában foglaltak szerinti szimmetria elvének megsértésére. Továbbá a kikötés világosan, egyértelműen és érthetően rögzíti az egyoldalú alperesi szerződésmódosításra alapul szolgáló okokat. Kétségtelen, hogy sem a perbeli kölcsönszerződés, sem az annak mellékletét képező, a szerződés létrejöttékor hatályos alperesi üzletszabályzat nem biztosít felmondási jogot felperesnek a számára kedvezőtlen, egyoldalú szerződésmódosítás esetére, az előtörlesztéssel kapcsolatos szerződési rendelkezések pedig az alperesi védekezésben előadottakkal szemben nem „helyettesítik” a felperest megillető felmondási jog kikötését. Ugyanakkor a perbeli kölcsönszerződés keresettel támadott 10.4. pontja szerinti egyoldalú szerződésmódosítási jog kikötése a kölcsön 18 éves futamidejére és arra figyelemmel, hogy ez alatt a kölcsön költségére befolyással bír, a 10.4. pontban felsorolt feltételek akár rendkívüli mértékben is megváltozhatnak, annak ellenére nem tisztességtelen, hogy a szerződés a felperes számára nem biztosított felmondási jogot. Egyebekben a 2009. évi XIII. törvény 8. § (3) bekezdésével beiktatott és a 210. § (6) bekezdése alapján 2009. augusztus 1-jei hatálybalépését megelőzően kötött kölcsönszerződések módosítása esetén is alkalmazandó Hpt. 210. § (6) bekezdése (jelenleg 210. § (10) bekezdése) felmondási jogot biztosít az ügyfélnek a kamat, díj vagy költség számára kedvezőtlen módosítása esetén a referencia kamatlábhoz kötött kamat kivételével. A Ptk. 205. § (2) bekezdése értelmében a feleknek a szerződésben nem kell megállapodniuk a jogszabály által rendezett kérdésekben, a Hpt. 210. § (6) bekezdése beiktatásával pedig a támadott szerződési feltétel felmondási jog hiányából eredő tisztességtelensége és érvénytelensége kiküszöbölésre került.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint mindezeket figyelembe véve az volt megállapítható, hogy a keresettel támadott szerződési feltétel a felek szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit nem állapítja meg a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a felperes hátrányára, így nem tisztességtelen, ezért nem semmis. Ebből következően a felperes annak megállapítására irányuló kereseti kérelme sem vezethetett eredményre, hogy a keresettel támadott szerződési feltétel a szerződés megkötésétől kezdődően a felperesre nem jelent kötelezettséget. Ezzel összefüggésben az ítélet indokolása tartalmazza azt is, e részében a kereseti kérelem a támadott szerződési kikötés érvénytelensége esetén sem lenne teljesíthető, figyelemmel arra, hogy a szerződési feltétel érvénytelenségének általános jogkövetkezménye, hogy ahhoz nem fűződik joghatás, amelynek külön megállapításához a felperes részéről a Pp. 123. §-a szerinti jogmegóvás szükségessége nem áll fenn.

Az ítélettel szemben a felperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben annak megváltoztatását, a keresete szerinti ítélet meghozatalát kérte. Az Európai Bíróság C-397/11. számú ügyben hozott ítéletében, valamint a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 9.a) pontjában foglaltakra hivatkozással állította, az elsőfokú bíróság azon

túl, hogy a keresettel támadott szerződési feltétel tisztességtelensége körében nem megfelelően értékelte az általa előadottakat, azon kötelezettségének sem tett eleget, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján egyértelműen megállapítható valamennyi semmisségi okra kiterjedően hivatalból vizsgálja a keresettel támadott szerződési feltétel érvénytelenségét, a semmisségi jogkövetkezményét úgy vonja le, hogy az érvénytelen feltétel ne jelentsen kötelezettséget a fogyasztóra, továbbá értékelje azt is, hogy az érintett feltétel nélkül a szerződés fennmaradhat-e.

A felperes sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság ítélete indokolásában nem teljes körűen ismertetette a keresetben annak jogcíme körében hivatkozott jogszabályi rendelkezéseket és a bírói gyakorlatot. E körben kiemelte, az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta az Európai Bíróság C-472/10. számú ügyben hozott ítéletében foglaltakat, amely szerint annak értékelése során, hogy a fogyasztói szerződésekben az eladó vagy szolgáltató részére a szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak egyoldalú módosítását lehetővé tevő szerződési feltétel tisztességtelen-e, a nemzeti bíróságnak a nemzeti szabályozás fényében azt kell megvizsgálnia, hogy a nyújtandó szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak változtatásának okait vagy módját egyértelműen és érthetően fogalmazták-e meg, illetve adott esetben azt, hogy a fogyasztók jogosultak-e a szerződés felmondására. Nem volt figyelemmel továbbá az elsőfokú bíróság az Európai Bíróság C-472/11. számú ügyben született ítéletében foglaltakra sem, amely az irányelv 6. cikk (1) bekezdése és 7. cikk (1) bekezdése értelmezése körében kimondja azt is, a bíróságnak az elbírálendő igény alapjául szolgáló szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelése céljából a szerződés minden egyéb feltételét figyelembe kell vennie. Mindezek mellett arra sem volt figyelemmel az elsőfokú bíróság, hogy a felperes keresetében a szimmetria elvének megsértésén túl a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény szerint a tisztességtelenséget megalapozó további elvek sérelmére is hivatkozott.

A felperes állította, a keresettel támadott szerződési feltétel tisztességtelen, mert sérti a 2/2012. (XII.10.) PK véleményben meghatározott elvek közül az arányosság, az átláthatóság, a szimmetria elvét. Kontroll nélküli lehetőséget biztosít az alperes számára ahhoz, hogy az oklistában megjelenített bármely körülmény, bármely mértékű változása esetén a hiteldíj bármely összetevőjét bármilyen mértékben az ügyfélre hátrányosan módosíthassa (arányosság elve), ugyanakkor semmilyen paramétert nem rögzít arra nézve, hogy az oklistában feltüntetett körülmények változása esetén és ahhoz igazodva az alperes egyoldalú szerződésmódosítási jogával élve az ügyfél terhének milyen mértékű növekedését idézheti elő, ami azt eredményezi, hogy a szerződésmódosítások tartalma előre kiszámíthatatlan és kontrollálhatatlan (átláthatóság elve). A szimmetria elvének sérelmével összefüggésben felperes hangsúlyozta, a keresettel érintett szerződéses rendelkezés nem ír elő kötelezettséget az alperes számára arra nézve, hogy az oklistában meghatározott körülmények ügyfélre kedvező változása esetén a hiteldíj vagy annak bármely összetevője tekintetében a fogyasztó javára szerződésmódosításra kerüljön sor, így e rendelkezéssel az alperes kizárólag jogot szerez, kötelezettséget nem, míg a felperesre ügyfélként csak kötelezettség hárul, így felbomlik a jogok és kötelezettségek szimmetriája.

A felperes véleménye szerint továbbá annak következtében, hogy a kamatemelés feltételei az ügyfél számára nem átláthatók és nem egyértelműek, a támadott szerződési kikötés az egyértelműség és érthetőség követelményét is sérti.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte, helyes indokaira tekintettel. Továbbra is hivatkozott a felperest megillető előtörlesztés lehetőségére, amely véleménye szerint a felperes számára lényegében a felmondással azonos tartalmú jogot biztosít. Hangsúlyozta továbbá, az időközben bekövetkezett jogszabályváltozásokra tekintettel felperest már megilleti a felmondási jog az alperes egyoldalú szerződésmódosítása esetén. Ismételten utalt arra is, 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény a meghozatalakor hatályos jogszabályi rendelkezések alapján született, a korábbi jogszabályi rendelkezéseken alapuló szerződésekre csak feltételesen alkalmazható.

A tisztességtelenség tekintetében a 18/1999. (II. 5.) Korm.rendelet 2. §-ában rögzített vélelem megdönthetősége körében az alperes állította, a szakosított pénzügyintézetként rá vonatkozó sajátos jogszabályi rendelkezésekre tekintettel a perbeli hitelviszony keretében felperes az egyéb lehetőségekhez képest biztosabban és olcsóbban jutott hitelhez, egyebekben pedig az egyoldalú alperesi szerződésmódosításra okot adó feltételeket, az oklistát az utóbb hatályba lépett 275/2010. (XII. 15.) Korm.rendelet a felperes által támadott szerződési feltételben foglaltakhoz hasonlóan állapítja meg.

A fellebbezés az alábbiak szerint megalapozott.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, azonban abból téves jogi következtetést levonva utasította el a keresetet.

Nem tévedett az elsőfokú bíróság, amikor az alperesi védekezésben előadottakkal szemben azt állapította meg, a keresettel támadott szerződési feltétel tisztességtelenségének vizsgálatát a szerződéskötéskor hatályos Ptk. 209. § (4) illetve (5) bekezdésében (a jelenleg hatályos Ptk. 209. § (5), illetve (6) bekezdésében) foglaltak nem teszik kizárttá. E vonatkozásban az elsőfokú bíróság jogi álláspontjával a Fővárosi Ítéltábla egyetért, annak megismétlését nem tartja szükségesnek.

A tisztességtelenség érdemi vizsgálata körében az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg azt, hogy a keresettel támadott szerződéses rendelkezés az ügyleti kamatláb és a kezelési költség egyoldalú alperesi módosítására okot adó körülményeket (az oklistát) világosan, érthetően rögzíti, ugyanakkor az egyoldalú alperesi szerződésmódosítás esetére nem biztosít felmondási jogot a felperes részére, a felperest megillető előtörlesztési jog nem értékelhető felmondási jogként, nem alkalmas az alperes egyoldalú szerződésmódosítási joga ellentételezésére.

A felperes ugyanakkor megalapozottan hivatkozott fellebbezésében arra, hogy a tagállamok bíróságainak az előttük folyamatban lévő peres eljárásban a nemzeti jogot az uniós joggal, az uniós irányelvekkel összhangban, az irányelvekben

megfogalmazott követelményeknek megfelelően, az Európai Bíróság irányelvek értelmezése tárgyában született ítéleteiben foglaltak figyelembevételével kell értelmezniük és alkalmazniuk. Erre tekintettel a perbeli jogvitában a keresettel támadott szerződési feltétel tisztességtelenségének vizsgálata és a jogkövetkezmények levonása során a Ptk. 209-209/A. §-ában, a 18/1999. (II. 5.) Korm.rendeletben foglaltak mellett a 93/13. EGK irányelv rendelkezéseire, az Európai Bíróság irányelvet értelmező ítéleteire is figyelemmel kell lenni. Irányadónak kell tekinteti továbbá a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményben foglaltakat is. Annak célja ugyanis a pénzügyi intézmény részére a fogyasztói szerződésekben alkalmazott általános szerződési feltételekben biztosított egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségével kapcsolatos perekben a szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó - a fentiekben megjelölt - jogszabályi rendelkezések egységes alkalmazásának biztosítása a vonatkozó uniós irányelvre és az értelmezése körében az Európai Bíróság ítéletében kifejtettekre is figyelemmel. Kétségtelen, hogy a PK vélemény a meghozatalakor hatályos jogszabályi rendelkezések alapján született. Ebből azonban nem következik, hogy a korábban hatályos jogszabályi rendelkezések alapján létrejött szerződésekből eredő perbeli jogvitában ne lenne irányadónak tekinthető. Amellett ugyanis, hogy a Ptk. és a 18/1999. (II. 5.) Korm.rendelet szerződési feltételek tisztességtelenségével kapcsolatos, a PK vélemény meghozatalakor hatályos rendelkezései már a perbeli szerződés létrejötté időpontjában is hatályban voltak, a PK vélemény bevezetőjében kifejezetten utal arra, hogy a benne foglaltak a korábban hatályos jogszabályi rendelkezések alkalmazásával elbírálandó jogvitákban is irányadók lehetnek.

A perbeli szerződés megkötése időpontjában már hatályban volt Ptk. 209. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. A Ptk. 209. § (1) bekezdése hatálya alá tartozó szerződési feltételek tisztességtelenségét eredményező konkrét okokat, körülményeket ugyanakkor a Ptk. nem tartalmaz.

A fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II. 5.) Korm.rendelet 2. § d) pontja szerint a fogyasztóval kötött szerződésben az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek kell tekinteni azt a szerződési feltételt, amely lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos ok nélkül módosítsa, különösen, hogy a szerződésben megállapított pénzbeli ellenszolgáltatás mértékét megemelje, vagy lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos okkal módosítsa, ha ilyen esetben a fogyasztó nem jogosult a szerződéstől azonnali hatállyal elállni, vagy azt felmondani. E rendelkezés értelmében tehát a fogyasztóval szerződő felet a szerződésben meghatározott alapos ok nélkül egyoldalú szerződésmódosításra feljogosító szerződési feltétel önmagában, míg az alapos okkal egyoldalú szerződésmódosításra feljogosító feltétel akkor

tisztességtelen az ellenkező bizonyításáig, ha a szerződés nem biztosít a fogyasztó számára egyoldalú elállási, vagy felmondási jogot.

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13. EGYK irányelv 3. cikkének (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy az egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételt mikor kell tisztességtelennek tekinteni. A (3) bekezdés szerint a melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű, nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekintendők. Az irányelv mellékletének 1. j) pontja azt a szerződési feltételt minősíti tisztességtelennek, amely feljogosítja a fogyasztóval szerződő felet a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására, a szerződésben feltüntetett és érvényes indok nélkül. A melléklet 2. d) pontja szerint ugyanakkor az 1. j) pont nem akadályozza az árármódosítási záradékok alkalmazását, amennyiben azok megengedettek, és az ármódosítási módszerről egyértelmű leírás áll rendelkezésre. Az Európai Bíróság a C-472/10. számú ügyben meghozott ítéletében az irányelv 3. cikk (1) és (3) bekezdésében foglaltakra figyelemmel a melléklet 1. j) és 2. d) pontjában foglaltak értelmezése körében kifejtett álláspontja szerint a nemzeti bíróság feladata, hogy értékelje az olyan kikötés tisztességtelen jellegét, amelyben a fogyasztóval szerződő fél a nyújtandó szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak egyoldalú módosítását teszi lehetővé anélkül, hogy e költségek kiszámításának módját egyértelműen meghatározná, és anélkül, hogy e módosítás érvényes indokát megjelölne.

A 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 6. pontja nem teljes körű felsorolását tartalmazza azoknak a követelményeknek, amelyek érvényesülése hiányában a fogyasztói kölcsönszerződésben a fogyasztóval szerződő fél számára egyoldalú szerződésmódosítási jogot biztosító szerződési feltétel tisztességtelennek minősül. A 6. d) pont egyebek mellett az arányosság, a 6. e) pont az átláthatóság, a 6. g) pont pedig a szimmetria elvének érvényesülését írja elő. A PK vélemény szerint az arányosság követelményének megsértését jelenti, ha az oklistában meghatározott körülmények változása nem a változás mértékének megfelelően hat a kamatra, költségre, illetve díjra. Az emelés mértéke nem lehet magasabb, mint a körülmény változásának a kamatra, díjra, költségre gyakorolt hatása, másfelől pedig a fogyasztó számára kedvező változást is érvényesíteni kell. Az átláthatóság elvének sérelmét jelenti, ha a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására, így például ha nem kerül meghatározásra, mit tekintenek irányadó referencia kamatnak, milyen képletet alkalmaznak a kamat, a költség és a díj meghatározásával összefüggésben. A szimmetria elve a PK vélemény indokolásának 6. g) pontja értelmében akkor érvényesül, ha a szerződés módosítás lehetősége nem csak a fogyasztó hátrányára történő körülményváltozás hatásának áthárítását teszi lehetővé, hanem egyidejűleg kötelezettségként kezeli a körülmények fogyasztó javára történő megváltozásának a fogyasztó javára történő érvényesítését, az arányosság elvének érvényre juttatása mellett, ellenkező esetben felbomlik a szerződéskötéskor kialakult egyensúly.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint a kifejtettek közül az következik, a fogyasztói kölcsönszerződésben a pénzügyi intézményt egyoldalú szerződésmódosításra feljogosító általános szerződési feltétel, vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel akkor is tisztességtelen, ha egyértelműen, világosan, érthetően, tételesen és teljes körűen tartalmazza ugyan az egyoldalú szerződésmódosításra alapul szolgáló okokat, azonban nem felel meg az arányosság, átláthatóság, szimmetria követelményének.

A perbeli esetben a keresettel támadott szerződési feltétel mellett, hogy egyértelmű, érthető, és teljes körű felsorolást ad az ügyleti kamatláb és a kezelési költség egyoldalú alperesi módosítását lehetővé tevő körülményekről, nem írja elő az alperesi pénzügyi intézmény számára a fogyasztónak kedvező változások érvényesítésének kötelezettségét, ami a már kifejtettek szerint sérti az arányosság és a szimmetria elvét.

A keresettel támadott szerződési feltétel továbbá az átláthatóság elvéből fakadó követelményeknek sem felel meg, mert abból nem állapítható meg, hogy a felsorolt körülmények milyen mértékű, irányú változása mennyiben hat ki az ügyleti kamatlábra, illetve a kezelési költség mértékére, figyelemmel arra is, hogy a 2/2012. PK vélemény 7. pontjában foglaltak szerint tartós jogviszonyokban a szerződésmódosításra a szerződéskötéskor fennállt körülmények előre nem látható, a rendes üzleti kockázaton kívüli okból bekövetkező, előre nem kalkulálható olyan változása szolgálhat alapul, amelynek következtében a szerződés eredeti feltételekkel történő teljesítése bármelyik fél lényeges érdekét sérti.

Mindezeket értékelve a Fővárosi Ítéltábla a keresettel támadott szerződési feltételt tisztességtelennek találta, az elsőfokú bíróság tévesen helyezkedett ezzel ellentétes álláspontra. A feltétel fenti okokból megállapítható tisztességtelensége okán a per eldöntése szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az egyoldalú alperesi szerződésmódosítás esetére a felperes rendelkezik-e felmondási joggal vagy sem, mivel a feltétel tisztességtelen jellegét egy alkalmazása esetére biztosított felmondási jog sem küszöbölné ki, ezért ezt a kérdést a Fővárosi Ítéltábla nem vizsgálta.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint továbbá a kereset elbírálása körében annak sincs jelentősége, hogy jogszabályváltozás folytán esetlegesen megváltozott a keresettel támadott szerződési feltétel tartalma. A 93/13. EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdése értelmezése körében az Európai Bíróság több ítéletében kifejtette (lásd. C-397/11.), hogy valamely szerződési feltétel tisztességtelenségének az irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből következő sui generis jogkövetkezménye, hogy nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, kimarad a szerződésből, vagyis a szerződéskötéstől kezdve nem létezőnek minősül. Ebből következően az ilyen feltétel későbbi jogszabályváltozás folytán sem válhat érvényessé.

Valamely szerződés vagy szerződéses rendelkezés érvénytelenségének általános jogkövetkezménye, hogy ahhoz nem fűződik joghatás, annak alapján egyik szerződő fél sem köteles teljesítésre (1/2010. PK vélemény 2.pont; Ptk. 234.§ (1)

bekezdés). Ettől lényegesen eltér a fogyasztói szerződésben foglalt szerződési feltétel tisztességtelenségéből eredő semmisségének az irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből adódó és a Ptk. 209/A. § (2) bekezdésében megfogalmazott sajátos azon jogkövetkezménye, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel csak a fogyasztóra nézve nem jelent kötelezettséget, a szerződés megkötésétől kezdve. E sajátos jogkövetkezményről a szerződési feltétel tisztességtelenségének megállapítása esetén a bíróságnak hivatalból is rendelkeznie kell, az erre irányuló kereseti kérelem teljesítése az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában foglaltak alapján nem mellőzhető abban az esetben, ha a szerződés e feltétel nélkül is teljesíthető, az elsőfokú bíróság e körben elfoglalt jogi álláspontja is téves.

A kifejtettekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta.

A felperes pernyertes lett, ezért a Fővárosi Ítéltábla a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján az alperest kötelezte a felperes 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. § (4) és (5) bekezdése alkalmazásával megállapított ügyvédi munkadíjból álló első- és másodfokú együttes perköltsége megfizetésére, míg a felperes illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt kereseti és jogorvoslati illeték viseléséről a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése alapján rendelkezett.

Budapest, 2014. május 22.

Dr. Tibold Ágnes s.k.,
a tanács elnöke

Dr. Felker László s.k.,
s.k.,
előadó bíró

Levek Istvánné dr.
bíró